

49
POKYN
generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky
ze dne 29. listopadu 2016,
kterým se stanoví působnost a úkoly chemických laboratoří
Hasičského záchranného sboru České republiky

K zabezpečení chemického a radiačního průzkumu, dozimetrické a laboratorní kontroly a dalších specializovaných činností pro potřeby zásahů jednotek požární ochrany a záchranných prací v rámci integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“) v jednotlivých krajích chemickými laboratořemi Hasičského záchranného sboru České republiky (dále jen „chemické laboratoře HZS ČR“), se stanoví:

Čl. 1

Chemické laboratoře HZS ČR a jejich územní působnost

- (1) Chemické laboratoře HZS ČR zajišťují plnění úkolů chemické služby HZS ČR související zejména s chemickým a radiačním průzkumem a dozimetrickou a laboratorní kontrolou při mimořádných událostech s výskytem nebezpečných látek a plnění úkolů ochrany obyvatelstva.
- (2) Úkoly chemických laboratoří HZS ČR (dále jen „chemické laboratoře“) plní chemické laboratoře určených HZS krajů a chemická laboratoř Institutu ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč. Seznam chemických laboratoří a jejich územní působnost je uvedena v příloze tohoto pokynu.
- (3) Chemické laboratoře jsou součástí chemické služby HZS ČR a řídí se jejími předpisy.
- (4) Odborné řízení chemických laboratoří z hlediska správné laboratorní praxe, plnění úkolů v operačním řízení dle čl. 2 odst. 1 a odbornou přípravu příslušníků a zaměstnanců (dále jen „pracovníci“) chemických laboratoří dle tohoto pokynu zabezpečuje Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč (dále jen „Institut“).
- (5) Ředitel odboru IZS a výkonu služby MV-generálního ředitelství HZS ČR metodicky usměrňuje činnost chemických laboratoří a koordinuje ji s činností chemické služby HZS ČR.

Čl. 2

Hlavní úkoly chemických laboratoří

- (1) V operačním řízení plní chemické laboratoře zejména následující úkoly:
 - a) chemický a radiační průzkum za účelem lokalizace úniku a šíření nebezpečných látek,
 - b) odběry neznámých látek a vzorků životního prostředí za účelem jejich následné analýzy,
 - c) detekci, monitorování, identifikaci a stanovení chemických látek a bojových chemických látek; provádění kvalitativní a kvantitativní analýzy,
 - d) radiační monitorování za účelem zajištění radiační ochrany osob v místě zásahu,
 - e) kvalitativní a kvantitativní analýzy odebraných vzorků životního prostředí emitujících záření gama, beta a alfa a identifikaci radionuklidů,
 - f) monitorování radiační situace na území České republiky v rámci celostátní radiační monitorovací sítě¹,

¹ § 149 a § 220 odst. 1 písm. a) zákona č. 263/2016 Sb., atomový zákon.

Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR a náměstka ministra vnitra č. 29/2006, kterým se stanoví podrobnosti k zabezpečení monitorování radiační situace na území České republiky mobilními skupinami HZS ČR.

- g) odběry vzorků vnějšího biologického materiálu a jejich předběžnou/orientační analýzu rychlými metodami,
- h) interpretace naměřených údajů do podkladů a návrhů protichemických a protibiologických opatření a opatření k zabezpečení radiační ochrany pro rozhodovací proces velitele zásahu nebo příslušných orgánů krizového řízení,
- i) zpracování návrhu pro vytýčení nebezpečných oblastí se zvláštním režimem,
- j) stanovení optimálního postupu dekontaminace zasahujících složek IZS a obyvatelstva a hodnocení účinnosti dekontaminace stanovením zbytkové kontaminace,
- k) manipulace se zdroji ionizujícího záření a jadernými materiály a jejich transport (viz čl. 2 odst. 2 písm. i),
- l) expertizní činnost pro potřeby jednotek požární ochrany (dále jen „jednotky PO“) a složek IZS,
- m) odběr vzorků nebo výrobků v místě požáru, expertizní činnost v oblasti identifikace akcelerantů hoření, identifikaci neznámých látek a zjišťování materiálové podstaty látek pro účely zjišťování příčin vzniku požáru ²,
- n) konzultační, poradenskou a informační činnost pro velitele zásahu a příslušná operační a informační střediska,
- o) bezpečný transport nebezpečných látek pomocí plynotěsné přetlakové transportní komory s manipulátorem,
- p) zjišťování prvků meteorologické situace.

(2) V organizačním řízení plní chemické laboratoře zejména následující úkoly:

- a) údržba svěřené techniky, měřicích prostředků, přístrojů a jiných věcných prostředků včetně kontroly akceschopnosti a funkčnosti, jejich pravidelná kontrola v předepsaných certifikačních lhůtách v souladu s právními předpisy ³ a Řádem chemické služby HZS ČR ⁴,
- b) zajištění kalibrační služby ⁵ a služby osobní dozimetrie ⁶ u HZS ČR,
- c) předkládání návrhů na pořízení přístrojů, techniky a pomůcek k zabezpečení plnění úkolů,
- d) udržování odborné a informační podpory pro zásahy jednotek PO v prostředí nebezpečných látek v aktuálním stavu,
- e) přijímání a realizace opatření ke zvyšování úrovně systému jakosti ⁷,
- f) podílení se na zajištění odborné přípravy a výcviku jednotek PO v oblasti ochrany před nebezpečnými chemickými látkami, radioaktivními látkami a rizikovými a vysoce rizikovými B-agens,
- g) zabezpečení pohotovosti vybraných specialistů pro potřeby mezinárodních skupin humanitární pomoci poskytované v rámci Úmluvy o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a použití chemických zbraní a jejich zničení,

² Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 46/2013, kterým se stanoví postup Hasičského záchranného sboru ČR při zjišťování příčin vzniku požárů, ve znění Pokynu generálního ředitele HZS ČR č. 49/2014.

³ Např. zákon č. 505/1990 Sb., o metrologii, ve znění pozdějších předpisů.

⁴ Pokyn generálního ředitele HZS ČR č. 30/2006, kterým se vydává Řád chemické služby Hasičského záchranného sboru České republiky, ve znění Pokynu generálního ředitele HZS ČR č. 58/2013.

⁵ Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 50/2016, k zabezpečení kalibrační služby u Hasičského záchranného sboru České republiky.

⁶ Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR č. 35/2009, ke zřízení a zabezpečení prozatímní služby osobní dozimetrie u Hasičského záchranného sboru České republiky.

⁷ ČSN EN ISO/IEC 17025:2005 „Posuzování shody – Všeobecné požadavky na způsobilost zkušebních a kalibračních laboratoří“.

- h) zabezpečení alespoň jednoho CBRN modulu určeného pro záchranné práce po mimořádných událostech s výskytem CBRN látek velkého rozsahu v rámci Evropské unie,
- i) získání a pravidelná aktualizace licence k nakládání s vysoce nebezpečnými látkami, získání a povolení k nakládání se zdroji ionizujícího záření (uzavřené zdroje ionizujícího záření do jednoduchých zdrojů a otevřené do drobných zdrojů) a nakládání s jadernými materiály.

Čl. 3

Výjezdové skupiny

- (1) K zabezpečení úkolů v operačním řízení zřizují chemické laboratoře výjezdové skupiny o minimálním stavu 2 členů. Chemické laboratoře zabezpečují nepřetržitou pohotovost výjezdové skupiny k zásahu.
- (2) Z hlediska předurčenosti výjezdových skupin⁸ se chemické laboratoře člení na:
- a) opěrné (CHL-O)
 - 1. chemická laboratoř Institutu a chemická laboratoř HZS Středočeského kraje pro účely chemické,
 - 2. chemická laboratoř Institutu a chemická laboratoř HZS Jihomoravského kraje pro účely radiační,
 - b) střední (CHL-S)
 - 1. chemická laboratoř HZS Plzeňského, Jihomoravského a Moravskoslezského kraje pro účely chemické,
 - 2. chemická laboratoř Středočeského, Plzeňského a Moravskoslezského kraje pro účely radiační.
- (3) Členové výjezdové skupiny drží služební/pracovní pohotovost mimo služebnu/pracoviště v mimopracovní době. Po celou dobu pohotovosti musí být členové výjezdové skupiny nepřetržitě dosažitelní na telefonu. Člen výjezdové skupiny v pohotovosti je oprávněn využívat ke své činnosti služební vozidlo. Nepřetržitá pohotovost výjezdových skupin se stanovuje plánem služeb, který schvaluje příslušný ředitel. Za výkon služby/práce se považuje jízda na služebnu/pracoviště, místo mimořádné události, popř. jiné místo související s řešením mimořádné události, činnost na místě mimořádné události a návrat zpět a doba potřebná pro analýzu vzorků v chemické laboratoři, vyžadují-li to okolnosti zásahu.
- (4) Při mimořádné události vyjíždí výjezdová skupina v pracovní době neprodleně a v mimopracovní době do 120 minut, není-li ředitelem HZS kraje nebo ředitelem Institutu stanovena doba kratší. Výjezdovou skupinu vysílá k mimořádné události:
- a) operační a informační středisko MV-generálního ředitelství HZS ČR, je-li vyžádána operačním a informačním střediskem HZS kraje, který nezřizuje chemickou laboratoř,
 - b) operační a informační středisko určeného HZS kraje, tj. HZS kraje, který zřizuje chemickou laboratoř.
- (5) Výjezdová skupina musí mít stanoveného vedoucího, který zodpovídá za její činnost a komunikuje s velitelem zásahu.
- (6) Na místě mimořádné události plní výjezdová skupina úkoly nařizené velitelem zásahu.

⁸ Pokyn generálního ředitele HZS ČR č. 16/2013, kterým se stanoví opěrné body Hasičského záchranného sboru České republiky a typy předurčenosti jednotek požární ochrany pro záchranné práce.

(7) Výjezdové skupiny zajišťují tři úrovně pomoci při mimořádné události s výskytem nebezpečných látek:

- a) informační podporu po telefonu bez přítomnosti v místě zásahu,
- b) informační podporu na místě zásahu,
- c) odbornou činnost na místě zásahu.

(8) Alespoň jeden člen výjezdové skupiny musí být držitelem řidičského oprávnění k řízení služebního vozidla zařazeného do výjezdu chemické laboratoře.

Čl. 4

Odborná příprava pracovníků chemických laboratoří

(1) Náplň odborné přípravy pracovníků chemických laboratoří vycházejí z úkolů chemické laboratoře a výjezdové skupiny. Prioritním cílem je dosažení zastupitelnosti ve všech oblastech odborné působnosti pracovníka chemické laboratoře.

(2) Pracovník chemické laboratoře:

- a) musí splňovat odbornou, fyzickou a zdravotní způsobilost,
- b) je povinen absolvovat preventivní lékařskou prohlídku v rozsahu stanoveném Zdravotnickým zařízením Ministerstva vnitra,
- c) musí být nositelem dýchací techniky.

(3) Pracovník chemické laboratoře⁹ musí absolvovat:

- a) kurz odborné způsobilosti „Základní odborná příprava“,
- b) kurz odborné způsobilosti „Chemická služba (T-CHS)“, jehož platnost se prodlužuje vždy po 5 letech,
- c) pravidelnou odbornou přípravu formou specializačního kurzu pro pracovníky chemických laboratoří min. jednou ročně.

(4) Všichni pracovníci chemické laboratoře jsou povinni udržovat znalosti a dovednosti v oboru v souladu s novými trendy s využitím následujících forem:

- a) pravidelná odborná příprava organizovaná vedoucím chemické laboratoře,
- b) publikační a přednášková činnost,
- c) podíl na výzkumných úkolech řešených Institutem,
- d) účast na seminářích, kurzech a instrukčně metodických zaměstnáních k získání kvalifikace pro výkon specializovaných činností ve své působnosti,
- e) zavádění nových metodických postupů a standardních operačních postupů, nových měřicích prostředků, nových metod práce apod.,
- f) konzultační a poradenská činnost k plnění odborných úkolů chemické laboratoře; odborná spolupráce a stáže na vědeckých a specializovaných pracovištích v oblasti ochrany před nebezpečnými chemickými, radioaktivními a rizikovými a vysoce rizikovými biologickými látkami.

Čl. 5

Systém jakosti

(1) Systém jakosti chemické laboratoře tvoří souhrn činností, které jsou nezbytným předpokladem pro rozvoj jakosti provádění laboratorních i terénních analýz, stejně jako

⁹ Pokyn generálního ředitele HZS ČR č. 3/2013, k odborné způsobilosti příslušníků Hasičského záchranného sboru České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

i administrativních a technických systémů, kterými se řídí provoz chemické laboratoře. Základní požadavky na systém jakosti chemické laboratoře vyplývají z ustanovení ČSN EN ISO/IEC 17025:2005.

(2) Systém jakosti se vytváří a rozvíjí tak, aby byly postupně naplněny rozhodující cíle chemické laboratoře, z nichž nejvýznamnější z hlediska jakosti jsou:

- a) neustálé zdokonalování vlastní činnosti – provádění kvalitních činností s prvky stálého zdokonalování a dodržování definovaných pravidel systému jakosti ve shodě s požadavky normy ČSN ISO/IEC 17 025:2005,
- b) podpora jednotek PO a ostatních IZS - poskytování takových služeb v oblasti chemického a radiačního průzkumu, dozimetrické a laboratorní kontroly, aby vyhovovaly požadavkům zadavatelů,
- c) rozvoj pracovníků chemické laboratoře – vytváření podmínek pro individuální odpovědnost pracovníků chemické laboratoře za plnění stanovených úkolů a vytváření personálně odborných předpokladů pro schopnost správně analyzovat vzorky zejména neustálým zvyšováním odborné způsobilosti pracovníků chemické laboratoře.

(3) Ke splnění požadavků na vysokou úroveň systému jakosti a k naplnění cílů jakosti jsou chemické laboratoře zejména povinny:

- a) přijmout taková opatření, která zajišťují nestrannost, důvěrnost a nezávislost činností při vlastním provádění laboratorních analýz, stejně jako věrohodnost výsledků laboratorních analýz,
- b) jmenovat vybrané pracovníky chemických laboratoří do netabulkových funkcí manažera jakosti a metrologa,
- c) minimálně třikrát ročně se zúčastnit zkoušení způsobilosti, organizovaného Institutem nebo jiným poskytovatelem testů způsobilosti,
- d) trvale vytvářet předpoklady pro získání akreditačního osvědčení nebo osvědčení o správné laboratorní praxi.

Čl. 6

Personální a materiálně technické zabezpečení chemické laboratoře

(1) Ke kvalitnímu plnění úkolů chemické laboratoře podle tohoto pokynu je nutné zajistit odpovídající personální a materiálně technické zabezpečení.

(2) Za personální a materiálně technické zabezpečení chemické laboratoře zodpovídá ředitel určeného HZS kraje a ředitel Institutu.

(3) Standardy minimálního materiálně technického a personálního zabezpečení chemické laboratoře zpracovává a aktualizuje MV-generální ředitelství HZS ČR.

Čl. 7

Zrušovací ustanovení

Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR a náměstka ministra vnitra č. 6/2001, kterým se stanoví rozdělení regionální působnosti výjezdových skupin chemických laboratoří Institutu civilní ochrany a školících středisek civilní ochrany k zabezpečení chemického a radiačního průzkumu, dozimetrické a laboratorní kontroly, se zrušuje.

Čl. 8
Účinnost

Tento pokyn nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2017.

Čj. MV-92717-4/PO-OVL-2016

Generální ředitel HZS ČR
genmjr. Ing. Drahoslav Ryba v. r.

Obdrží:
HZS krajů
Záchranný útvar HZS ČR
MV-generální ředitelství HZS ČR

Příloha
K Pokynu GŘ HZS ČR č. 49/2016

S e z n a m
chemických laboratoří a jejich územní působnost

Název chemické laboratoře	Územní působnost chemické laboratoře	Název pracoviště, které plní úkoly chemické laboratoře *)
Chemická laboratoř Institutu	Královéhradecký a Pardubický kraj	Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč – oddělení podpory ochrany obyvatelstva
Chemická laboratoř HZS Středočeského kraje	Hl. m. Praha, Středočeský, Jihočeský (s výjimkou okresu Jindřichův Hradec) a Liberecký kraj	HZS Středočeského kraje Školící středisko a chemická laboratoř Kamenice
Chemická laboratoř HZS Plzeňského kraje	Plzeňský, Karlovarský a Ústecký kraj	HZS Plzeňského kraje Školící středisko a laboratoř Třemošná
Chemická laboratoř HZS Jihomoravského kraje	Kraj Vysočina, Jihomoravský kraj a okres Jindřichův Hradec v Jihočeském kraji	HZS Jihomoravského kraje ředitelství - pracoviště laboratoř
Chemická laboratoř HZS Moravskoslezského kraje	Olomoucký, Moravskoslezský a Zlínský kraj	HZS Moravskoslezského kraje Chemická laboratoř Frenštát pod Radhoštěm

*) Stav ke dni účinnosti tohoto pokynu.